

de proveniență, tot astfel Christoph Wilhelm Hufeland (!) și nu Hristof Wilhelm Hufland (p. 402); numele reformatorului ceh se scrie Jan Hus și nu Huss (p. 402), iar cel al filosofului, Christian Wolff nu Cristian Wolf (p. 429); pe consilierul imperial austriac Joseph Anton Ignaz Baumeister îl găsim menționat sub numele de Iosif Waumeister (p. 429). Cîteva scăpări, mai grave sau mai puțin însemnate, se întîlnesc și la numele de localități: Chișoda este grafia actuală a așezării de la periferia Timișoarei (p. 391) și Sinandrei, nu Sint Andreeaș (p. 421) este denumirea unei alte comune din județul Timiș. Ioan Droc era protopop în Miercurea-Sibiu și nu în Miercurea-Ciuc (p. 20, B.A.R. 39; vezi Ioan Droc, *Expozițiunea de la Paris*. Îngrijirea ediției, prefață, note și glosar de Constantin Hârlav, Cluj-Napoca, 1976), Udvárhely (p. 425) nu este Odoreu (= Udvari, jud. Satu Mare) la care se face trimiterea (p. 413), ci acel arhidiacon Joannes László (p. 136) este din Odorheiul Secuiesc (= Udvarhely; vezi Coriolan Suci, *Dicționarul istoric al localităților din Transilvania*, II, București, 1967, p. 8—9); Suzdal, nu Susdal (p. 422); Szépvíz (p. 422; rom. Ciuc-Sepviz, Sipiz) este astăzi Frumoasa (jud. Harghita). Remarcăm că nici I. Dumitriu-Snagov nu s-a străduit, în *Români în arhivele Romei (Secolul XVIII)*, București, 1973, să localizeze așezarea, mulțumindu-se s-o înregistreze eronat în index (p. 564), greșită fiind posibil și transcrierea cuvîntului din document (p. 304; Szépriz).

Ignorat de multe ori, indicele unei lucrări de referință bibliografică îndeplinește adesea un rol hotărîtor în căutarea sau regăsirea informației, lui adresîndu-i-se primul apel. Ar fi prin urmare de dorit ca în volumele următoare să se perfecționeze indicele general sau să fie chiar abandonat în favoarea unui indice diferențiat complex. De asemenea, bibliografia privitoare la manuscrise suportă încă multe adăugiri în sensul unor contribuții fundamentale și trebuie extinsă.

Observațiile de mai sus privesc însă în prea mică măsură ceea ce autorul cu modestie a desemnat ca reale „imperfecțiuni ale volumului” (p. 7). Rămîne ca autorul să continue lucrul cu „mîna de țărîină”, în beneficiul unor urmări cit mai grabnice. Deocamdată, în pofida demarajului, cele șase decenii necesare pentru elaborarea și apariția a patru volume (1907—1967) acționează obsesiv și provoacă neîncredere la cei aflați în așteptarea unui corpus complet al manuscriselor românești. Sperăm însă totodată ca acest fapt să nu-i inhibe pe cei în măsură și în drept să ducă munca la bun sfîrșit.

I. WOLF

George Em. Marica, *Studii de istoria și sociologia culturii române ardelenne din secolul al XIX-lea*, vol. II, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1978, 335 p.

Parcurgînd volumul al II-lea al *Studiilor* lui G. Em. Marica și punîndu-l în legătură cu volumul anterior, se pot desprinde dovezi concludente ale constanței preocupărilor autorului, pentru soluționarea unei problematici cert definite — cultura română transilvăneană din veacul

trecut. Opțiunea pentru George Bariț se datorează puterii exemplificatoare a unei opere cu valoare de sinteză pentru o experiență spirituală colectivă. Pentru Marica, Bariț este „unul din protagoniștii generației ardeleni de la 1848, ale cărei merite nu sînt încă suficient apreciate“ (p. 121). Bibliografia din păcate încă netipărită a scrierilor lui Bariț publicate în perioada 1835—1893 cuprinde aproape 7000 de titluri, de la cărți și studii, la recenzii și note redacționale, uimind deopotrivă prin număr, cit și prin diversitatea sa enciclopedică. Scrierile sale oglindesc reprezentativ problematica veacului și au exercitat o înrîurire substanțială asupra vieții spirituale a românilor ardeleni.

Studiile lasă impresia generală a unui ciclu autonom. Primul dintre ele, *Gazeta Transilvaniei 1838—1945* (p. 7—26), pledează pentru cunoașterea publicațiilor politice transilvănene, autorul reușind să „fixeze jaloane ale cercetării viitoare“ (p. 8). Se schițează o posibilă monografie, autorul îndreptîndu-și atenția asupra orientării politice a ziarului brașovean, a tehnicii redacționale și a cauzelor persistenței sale. Următoarele șapte studii dezbate diverse aspecte ale gândirii și acțiunii lui G. Bariț: *George Barițiu și revoluția de la 1848* (p. 27—37), *George Barițiu, editor și redactor al „Călimdariiului pentru poporul românesc“ 1852—1865* (p. 38—88), *George Barițiu, protagonist al Academiei Române* (p. 89—119), *George Barițiu și literatura* (p. 120—208), *George Barițiu, bibliograf și bibliolog* (p. 209—269), *Preocupări filozofice, psihologice și sociologice la George Barițiu* (p. 270—289), *Notele de călătorie ale lui George Barițiu* (p. 290—327). Remarcăm contribuțiile bibliografice anexate la două dintre studii: *Indicele Călimdariiului pentru poporul românesc* (p. 78—88) și *Bibliografie. Comunicările lui Barițiu în cadrul Academiei Române (republicate și în periodicele sale)* (p. 115—118).

Contribuția autorului nu constă în relevarea unor izbitoare nou-tăți, căci el reexaminează în general lucruri cunoscute, într-o expunere elaborată cu o sobră minuție, bine dozată și concentrată. Este o cercetare concepută după o concepție monografică care mai mult adună și oferă informații. Deși nu se disociază deloc de soluțiile tradiționale ale excursului istoric, relecturile sale reușesc să contureze noi perspective. Imaginea lui Bariț, sumativ construită, tinde în cele din urmă spre o sinteză renovată.

I. WOLF

DAMASCHIN BOJINCA, *Scrieri. De la idealul lumînării la idealul național*. Studiu introductiv, selecție de texte și note de Nicolae Bocșan, Timișoara, Editura Facla, 1979, LXI — 163 p., 14 ilustrații.

„Studiul“ lui Nicolae Bocșan vădește intenții care depășesc cadrul inevitabil limitat cu care ne-au obișnuit studiile introductive la volumele de acest gen. Deși structurat clasic — viață și operă, biografie și gândire — studiul trece dincolo de înșiruirea biografică sau de enumerarea bibliografică pentru a reconstitui mediul cultural de geneză a operei iluministului bănățean. Analiza se concentrează în primul rînd asupra autoru-